

Valorile naturale protejate în jurul satului Bonțida/Bonchida

Szabó D. Zoltán

Introducere

Biodiversitatea reprezintă diversitatea vieții pe Pământ, incluzând toate speciile de plante și animale, precum și ecosistemele în care acestea trăiesc. Aceasta este esențială pentru menținerea echilibrului ecologic și furnizarea serviciilor ecosistemice de care depindem, cum ar fi purificarea apei, polenizarea plantelor și reglarea climei.

Pentru a proteja biodiversitatea și a asigura utilizarea durabilă a resurselor naturale, Uniunea Europeană a creat rețeaua Natura 2000, un sistem de arii protejate care pune accent pe coexistența dintre conservarea naturii și activitățile economice tradiționale. Spre deosebire de rezervațiile naturale stricte, Natura 2000 nu interzice prezența umană, ci încurajează practicile sustenabile care au modelat peisajele și au menținut habitatele specifice timp de secole.

Arii Natura 2000 în raza comunei Bonțida

În jurul satului Bonțida se află mai multe situri Natura 2000, sumarizate în tabelul de mai jos:

Nume sit	Cod Natura 2000	Suprafață (ha)	Specii/Habitate de importanță comunitară
Lacul Știucilor – Sic – Puini – Bonțida	ROSCI0099	3887	- 13 specii (Bombina bombina, Bombina variegata, Triturus cristatus, Misgurnus fossilis, Crambe tataria, Lucanus cervus, Lutra lutra etc) - 11 habitate
Dealurile Clujului de Est	ROSCI0295	18889	- specii: șoarecele săritor de stepă (Sicista subtilis), liliacul mare cu potcoavă (Rhinolophus ferrumequinum), vipera de fâneață (Vipera ursinii rakosiensis), țestoasa de baltă (Emys orbicularis), izvorășul-cu-burta-galbenă (Bombina variegata), buhaiul de baltă cu burta roșie (Bombina bombina), tritonul comun transilvănean (Triturus vulgaris ampelensis), tritonul cu creastă (Triturus cristatus), croitorul-marmorat (Pilemia tigrina); Lycaena dispar (fluturele purpuriu), Cucullia mixta,

			Callimorpha quadripunctaria (fluturele-tigru), Catopta thrips (fluturele de stepă), Nymphalis vaualbum (fluturele țestos), Pseudophilotes bavius, Leptidea morsei (fluturele de muștar), Maculinea nausithous (fluturele albastru) și Maculinea teleius (fluturașul albastru cu puncte negre) - habitate: Păduri dacice de stejar și carpen; Tufărișuri subcontinentale peri-panonice, Pajiști stepice subpanonice; Pajiști de altitudine joasă; Pajiști și mlaștini sărăturate panonice și ponto- sarmatice și Pajiști cu Molinia pe soluri calcaroase, turboase sau argiloase
Someșul Mic	ROSCI0366 / ROSPA0106	3529	Emys orbicularis (țestoasă de baltă) Bombina bombina (buhai de baltă cu burta roșie) - Pajiști aluviale - Păduri ripariene
Bazinul Fizeșului	ROSPA0104	7181	- Egretta garzetta (egretă mică) - Stufărișuri extinse - Lacuri cu vegetație acvatică

Oamenii joacă un rol esențial în menținerea valorilor naturale din aceste situri. Tradițiile locale, cum ar fi pășunatul extensiv și cositul manual al pajiștilor, contribuie la conservarea habitatelor semi-naturale, prevenind îmburuienarea și împădurirea nedorită a zonelor deschise. Agricultură tradițională, bazată pe utilizarea redusă a îngrășămintelor și a pesticidelor, susține diversitatea floristică, care, la rândul său, sprijină populațiile de insecte polenizatoare și păsări insectivore.

Prin urmare, menținerea peisajului rural mozaicat din jurul Bonțidei depinde foarte mult de implicarea activă a comunității locale. Colaborarea dintre locuitori, autorități și organizațiile de conservare este cheia pentru a asigura viitorul acestor ecosisteme valoroase și pentru a demonstra că protecția naturii poate merge mână în mână cu o economie rurală sustenabilă.

Specii ocrotite de interes comunitar

Din lista speciilor aflate pe Formularele standard ale siturilor Natura 2000 din jurul comunei am ales câteva specii reprezentative:

Porcușorul de nisip

Porcușorul de nisip (*Gobio kesslerii*) este un pește de talie mică, din familia *Cyprinidae*, întâlnit în apele curgătoare cu fund nisipos sau pietros. În România, este prezent în bazinul Someșului Mic, preferând sectoarele cu apă limpede și curent moderat. Este o specie bentonică, hrănindu-se cu larve de insecte, detritus și microorganisme. Deși nu este considerat o specie amenințată la nivel european, habitatul său este vulnerabil la poluare și modificări hidromorfologice.

Albăstrelul argintiu al furnicilor

Albăstrelul argintiu al furnicilor (*Maculinea teleius*) este un fluture rar, prezent în fânețele umede tradiționale din România, inclusiv în bazinul Someșului Mic. Specia depinde de prezența plantei

Sanguisorba officinalis, pe care femela își depune ouăle, iar larvele tinere se hrănesc cu florile acesteia. După câteva stadii, larvele sunt adoptate de furnici din genul *Myrmica* și crescute în interiorul mușuroaielor, unde continuă dezvoltarea până la stadiul de adult. Supraviețuirea *Maculinea teleius* necesită o gestionare tradițională a pajiștilor umede — cosit târziu și pășunat extensiv — pentru a menține atât planta gazdă, cât și coloniile de furnici. Pierderea acestor practici duce la degradarea habitatelor și la declinul populațiilor de fluturi.

Vipera de fâneță

Vipera de fâneță (*Vipera ursinii rakosiensis*), cunoscută și sub denumirea de vipera de stepă, este o subspecie rară și periclitată, endemică pentru anumite regiuni din Europa Centrală și de Est. În România, prezența acestei vipere a fost documentată în diverse locații de-a lungul timpului, însă multe dintre populații au fost considerate dispărute din cauza pierderii habitatului și a altor factori antropici.

În 2002, o echipă a Societății Herpetologice Române a descoperit o nouă populație de *Vipera ursinii rakosiensis* în sud-estul Munților Apuseni, într-o zonă de dealuri și pajiști situate între 280 și 500 m altitudine. Această descoperire a extins aria cunoscută a subspeciei în România și a subliniat importanța conservării habitatelor naturale.

Mai recent, pe 3 octombrie 2023, în cadrul unei expediții organizate de Grupul Milvus, a fost confirmată prezența viperei de fâneță în apropierea localității Bonțida, județul Cluj, după o absență de 61 de ani. Ultima observare documentată în această zonă data din 25 aprilie 1962, când N. Roman a fotografiat un exemplar în regiunea Bonțida-Sic. Expediția din 2023 a implicat 24 de participanți și a beneficiat de sprijinul unității canine de căutare a viperelor din cadrul Parcului Național Kiskunság din Ungaria. Edvárd Mizsei, coordonatorul proiectului EU LIFE pentru conservarea viperei de fâneță în Ungaria, împreună cu ciobănescul său german, Tomi, au contribuit semnificativ la eforturile de căutare.

În prezent, se cunosc opt locații în care vipera de fâneță este prezentă, de la regiunea Cluj-Napoca până la pajiștile din vecinătatea localității Mihalț, județul Alba. Această redescoperire subliniază importanța conservării habitatelor naturale și a continuării eforturilor de monitorizare și protecție a acestei specii periclitată.

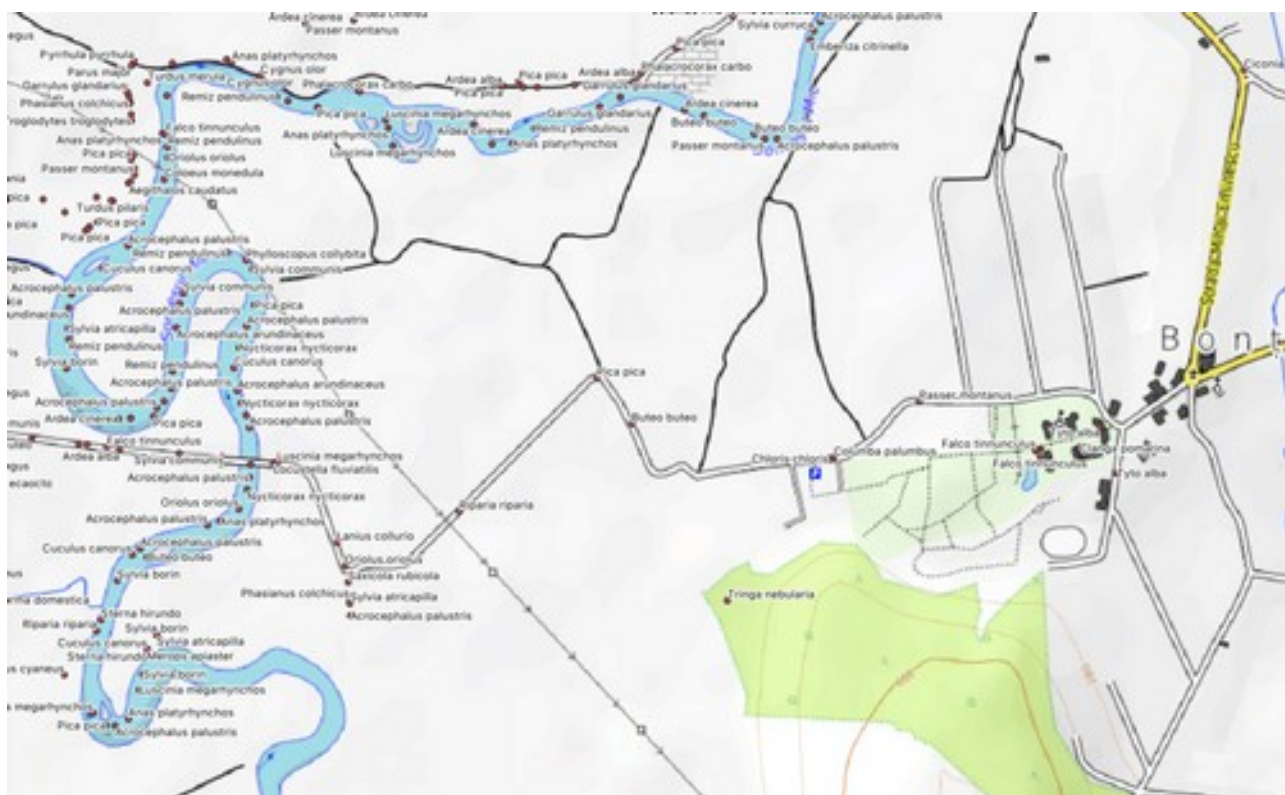
Păsări

Speciile de păsările care au fost observate în raza comunei au fost interogate din baza de date OpenBirdMaps – o bază de date unde sunt introduse observații efectuate în cadrul programelor de monitorizare precum și de observatori amatori.

Speciile de păsări cele mai frecvente sunt prezentate în tabelul următor:

Denumire	Număr observații	Număr indivizi
Coțofană - Szarka	159	361
Privighetoare - Fülemlő	129	170
Presură galbenă - Citromsármány	82	108
Presură sură - Sordély	80	129
Fazan - Fácán	76	92
Șorecar - Egerészölyv	68	72
Sfrâncioc roșiatic – Töviszúró gébics	67	87
Ciocărlie – Mezei pacsirta	66	81
Cuc - Kakukk	64	68
Graur - Seregély	63	588
Porumbel domestic – Házi galamb	52	1161
Vrabie de câmp – Mezei veréb	49	334
Grangur - Sárgarigó	48	49
Porumbel gulerat – Balkéni gerle	45	70
Lăcar de mlaștină – Énekes nádiposzáta	43	56
Rândunică – Füstifecske	41	193
Silvie cu cap negru - Barátposzáta	41	44
Silvie mică - Kisposzáta	41	46
Porumbel de scorbură – Örvös galamb	40	46

După cum se vede pe harta alăturată, majoritatea lor sunt concentrate dealungul râului Someșul Mic:

Coțofană (*Pica pica*)

Coțofana este o pasăre inteligentă și adaptabilă, din familia corvidelor, ușor de recunoscut prin penajul alb-negru lucios și coada lungă. Este comună în zonele rurale și urbane, fiind adesea observată în grupuri mici. Se hrănește cu o varietate de alimente, de la insecte și ouă de păsări până la resturi menajere.

Privighetoare (*Luscinia megarhynchos*)

Privighetoarea este o pasăre mică, de culoare maro-roșiatică, renumită pentru cântecul său melodos și complex, mai ales în timpul nopții. Trăiește în tufișuri dese și păduri de luncă. Este o specie migratoare, sosind primăvara din Africa pentru a cuibări în Europa.

Presură galbenă (*Emberiza citrinella*)

Presura galbenă este o pasăre de talie mică, ușor de recunoscut după coloritul galben intens al capului și pieptului, în contrast cu dungi maronii pe spate. Preferă zonele deschise cu arbuști și margini de pădure. Cântecul său simplu și repetitiv este frecvent întâlnit în zonele rurale.

Presură sură (*Emberiza calandra*)

Este o presură de dimensiuni mari, cu un penaj gri-marونیu pestriț și un cântec puternic, răsunător. Trăiește în zone deschise, câmpii și terenuri agricole.

Fazan (*Phasianus colchicus*)

Pasăre de talie mare, introdusă și răspândită în toată România, masculii fiind colorați intens. Preferă câmpurile cu tufișuri, margini de pădure și terenuri agricole. Este vânat pentru carne.

Șorecar (*Buteo buteo*)

Una dintre cele mai comune păsări de pradă din Europa. Are o siluetă robustă și un zbor planat des observat deasupra câmpurilor. Se hrănește cu rozătoare, reptile și păsări mici.

Sfrâncioc roșiatic (*Lanius collurio*)

Specie de sfrâncioc cu spatele roșcat și masca neagră pe față, masculul fiind ușor de identificat. Este o pasăre teritorială, care își înfige prada pe spini sau uneori pe sârmă ghimpată. Se hrănește cu insecte, șopârle și mici vertebrate.

Ciocârlie (*Alauda arvensis*)

Pasăre cântătoare cu penaj brun-pestriț, care zboară vertical la înălțime mare când cântă. Trăiește în zone deschise, în special pe terenuri agricole. Cântecele său este unul dintre cele mai caracteristice ale peisajului rural.

Cuc (*Cuculus canorus*)

Specie migratoare cunoscută pentru comportamentul de parazitism de cuib – își depune ouăle în cuiburile altor păsări. Are un cântec distinctiv, repetitiv, ușor de recunoscut primăvara.

Gaur (*Sturnus vulgaris*)

Pasăre sociabilă, cu penaj negru-metalic cu pete deschise. Formează stoluri mari și este des întâlnită în orașe, livezi și câmpuri. Imită vocile altor păsări.

Porumbel domestic (*Columba livia domestica*)

Varietate domesticită a porumbelului sălbatic, foarte comună în zonele urbane. Se hrănește cu cereale, semințe și resturi alimentare. Se adaptează ușor și formează colonii.

Vrabie de câmp (*Passer montanus*)

Puțin mai mică decât vrabia de casă, cu o pată neagră pe obraz și creștet maroniu. Trăiește în zone agricole și la marginea pădurilor, dar și în sate.

Grangur (*Oriolus oriolus*)

Pasăre migratoare cu penaj galben-strălucitor la mascul și cântec melodios. Trăiește în păduri de foioase și lunci. Este greu de observat din cauza comportamentului discret, însă are un cântec caracteristic.

Porumbel gulerat (*Columba palumbus*)

Cel mai mare porumbel din Europa, cu un guler alb distinct pe gât. Cunoscut pentru cântecele profund și repetitiv. Preferă pădurile, dar devine tot mai frecvent și în orașe din vestul țării.

Lăcar de mlaștină (*Acrocephalus palustris*)

Pasăre de stufărișuri, cu cântec variat și imitații de alte specii. Se ascunde adesea în vegetație deasă, fiind greu de observat. Cuibărește în apropierea apelor.

Rândunică (*Hirundo rustica*)

Pasăre migratoare cu coadă bifurcată și penaj negru-albăstrui lucios. Cuibărește adesea în clădiri, grajduri. Zboară rapid și vânează insecte în aer.

Silvie cu cap negru – (*Sylvia atricapilla*)

Pasăre mică, cu capul negru la mascul și brun la femelă. Cunoscută pentru cântecul frumos și variat. Trăiește în păduri, grădini și parcuri.

Silvie mică (*Sylvia curruca*)

Pasăre discretă, de talie mică, cu colorit gri și cântec simplu. Cuibărește în arbuști și vegetație joasă. Este frecventă în habitate mozaicate.

Porumbel de scorbură (*Columba oenas*)

Mai mic decât porumbelul gulerat, cu penaj uniform cenușiu-albăstrui. Cuibărește în scorburile copacilor. Este mai puțin vizibil și mai retras.

Șoarecele dungat de stepă

Șoarecele dungat de stepă (*Sicista subtilis*) este o specie rară de rozătoare, asemănătoare cu un șoarece, dar înrudită mai apropiat cu jerboa. Se remarcă prin dunga neagră ce îi traversează spatele. Este o specie strict protejată, cu un mod de viață discret, activă mai ales noaptea, și cu o prezență legată de pajiștile stepice puțin modificate de activitățile umane.

Între anii 2008–2010, în ingluviile de strigă și de cucuvea colectate în vecinătatea unor localități din Podișul Someșan, au fost găsite mai multe oase, aparținând unor exemplare de șoarece săritor de stepă (*Sicista subtilis*). Singura documentare cunoscută a acestei specii datează din 1900, când Orosz Endre a colectat un exemplar la Apahida. Acest specimen se află în colecția Muzeului Maghiar de Istorie Naturală. În august 2012, membrii Grupul Milvus, împreună cu membrii organizației „Bükk Emlőstani Kutatócsoport Egyesület” din Ungaria au efectuat cercetări faunistice a mamiferelor mici pe Podișul Someșan. Obiectivul acțiunii a fost compararea rezultatelor obținute din analiza ingluviilor cu cele obținute prin capturarea micromamiferelor cu capcane de prins animale vii. Pe parcursul cercetării s-a capturat un număr de 14 specii, între care mai multe exemplare de șoarece săritor de stepă. Astfel s-a dovedit existența și în prezent a acestei specii în Transilvania, chiar din mai multe locații. Această redescoperire, care vine după 115 ani, a declanșat inițierea mai multor planuri de conservarea și cercetarea în rândul mamalogilor.